

RANG TASVIR DARSLARIDA INKLYUZIV YONDASHUV: TENG IMKONIYATLAR VA PEDAGOGIK METODLAR

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti "Pedagogika" fakulteti
"Maktabgacha ta'lim" kafedrasi o'qituvchisi*

Bobomurodov Eshmamat

Annotatsiya: Ushbu maqolada rang tasvir fanini o'qitishda inklyuziv yondashuvni qo'llash, barcha o'quvchilar uchun, jumladan maxsus ehtiyojga ega bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish masalalari yoritilgan. Maqolada san'at darslarini o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etish, vizual ifoda orqali shaxsiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga doir samarali pedagogik metodlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, rang tasvir, teng imkoniyatlar, pedagogik metodlar, san'at ta'limi, maxsus ehtiyojli o'quvchilar, individual yondashuv, san'at-terapiya, ijodiy rivojlanish, didaktik muhit.

Аннотация: В данной статье освещаются вопросы применения инклюзивного подхода в преподавании предмета «изобразительное искусство» с целью создания равных образовательных возможностей для всех учащихся, включая детей с особыми образовательными потребностями. В статье проанализированы эффективные педагогические методы организации уроков искусства с учетом индивидуальных потребностей учащихся, а также поддержка личностного развития через визуальное самовыражение.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, изобразительное искусство, равные возможности, педагогические методы, художественное образование, дети с особыми потребностями, индивидуальный подход, арт-терапия, творческое развитие, дидактическая среда.

Abstract: *This article explores the application of an inclusive approach in teaching the subject of visual arts to ensure equal educational opportunities for all students, including those with special educational needs. The paper analyzes effective pedagogical methods for organizing art lessons based on students' individual needs, and emphasizes the role of visual expression in supporting personal development.*

Keywords: *Inclusive education, visual arts, equal opportunities, pedagogical methods, art education, students with special needs, individual approach, art therapy, creative development, didactic environment.*

Kirish

Bugungi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri – inklyuziv yondashuv asosida barcha o'quvchilarga teng sharoit yaratishdir. Ayniqsa, estetik tarbiya va tasviriy san'at fanlarida bu yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Rang tasvir darslari nafaqat texnik mahoratni shakllantirish, balki bolaning ichki dunyosini ochish, his-tuyg'ularini ifodalash, o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash vositasi hisoblanadi.

Shunday ekan, har bir bolaning – u jismoniy, aqliy yoki hissiy cheklovlarga ega bo'lishidan qat'i nazar – ijodiy ifoda qilish huquqini ta'minlash o'qituvchidan puxta metodik tayyorgarlik, psixologik sezgirlik va individual yondashuvni talab etadi.

Asosiy qism

Inklyuziv ta'lim — bu barcha bolalarning, jumladan, nogironligi, rivojlanishida turli cheklovlari yoki maxsus ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarning umumiy ta'lim muassasalarida birgalikda o'qishlarini ta'minlovchi ta'limiy yondashuvdir. Ushbu tizimda asosiy maqsad — barcha o'quvchilarga individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda, teng imkoniyatlar yaratish va ularning jamiyatga to'laqonli integratsiyasini ta'minlashdan iborat.

Rang tasvir darslari (tasviriy san'at) inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirishda katta o'rin tutadi. Bunday darslar orqali o'quvchilar nafaqat tasviriy

ko'nikmalarni egallaydi, balki o'z his-tuyg'ularini ifodalash, estetik didini shakllantirish, ichki dunyosini ochish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ayniqsa, og'zaki muloqotda qiynaladigan yoki hissiy jihatdan yopiq bolalar uchun rasm chizish — o'zini ifodalashning eng qulay va tabiiy vositalaridan biridir.

Shu nuqtai nazardan, rang tasvir darslari — nafaqat san'at ta'limining bir turi, balki inklyuziv ta'limni hayotga tatbiq etishning muhim vositasi sifatida ko'rilishi lozim. Bunday darslar har bir bolaga o'z dunyoqarashini ifodalash, estetik hissiyotini rivojlantirish va o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantirishda keng imkoniyatlar yaratadi.

Inklyuziv ta'limda barcha o'quvchilarga, ularning jismoniy, aqliy yoki hissiy holatidan qat'i nazar, bir xil darajadagi ta'lim olish imkonini yaratish — asosiy tamoyildir. Ayniqsa, rang tasvir kabi fanlarda teng imkoniyatlarni ta'minlash, o'quvchilarning individual farqlarini e'tiborga olgan holda, ijodiy ifoda qilish huquqini kafolatlashni taqozo etadi. Bu jarayonda bir qator omillar muhim rol o'ynaydi:

➤ **Fizik muhitni moslashtirish:** rasm chizish uchun moslashtirilgan partalar, qo'llaniladigan moslamalar (masalan, harakatlanish cheklovi bor o'quvchilar uchun).

➤ **Didaktik materiallarni diversifikatsiya qilish:** turli darajadagi topshiriqlar, ko'rgazmali materiallar, namuna asarlar.

➤ **Kommunikativ yondashuv:** mimika, imo-ishoralar, vizual ko'rsatmalar yordamida o'rgatish.

➤ **Ruhiiy qo'llab-quvvatlash:** bolani rag'batlantirish, muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslikka o'rgatish.

Teng imkoniyatlarni ta'minlash — bu faqat texnik yoki tashkiliy masala emas, balki chuqur insoniy yondashuvdir. Rang tasvir darslarida bu tamoyilga amal qilinishi orqali har bir o'quvchi o'zini qadrligi his qiladi, o'z fikrini erkin ifodalaydi va ijodiy rivojlanish yo'liga qadam qo'yadi.

Inklyuziv ta'limda asosiy maqsad — har bir o'quvchining ehtiyoj va imkoniyatlaridan kelib chiqib, ularni ta'lim jarayoniga to'laqonli jalb etishdir. Rang tasvir (tasviriy san'at) darslari bu borada keng imkoniyatlarga ega, chunki san'at orqali bola o'zini erkin ifoda etadi, ijod qiladi va ichki dunyosini namoyon etadi. Shu bois, darslarni tashkil etishda turli **inklyuziv metodlardan** foydalanish samaradorlikni oshiradi.

Bu metod har bir o'quvchining yoshi, tayyorgarlik darajasi, psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda individual topshiriqlarni taqdim etishni nazarda tutadi.

- a) Oson, o'rta va murakkab darajadagi mashqlar taklif etiladi;
- b) Ba'zi o'quvchilarga namuna asosida ishlash, boshqalarga esa erkin ijod qilish topshiriladi;
- c) Har bir bolaning o'ziga mos tempda ishlashiga imkon beriladi.

Inklyuziv metodlar — bu shunchaki texnika emas, balki har bir bolaning imkoniyatini ko'rish va uni qadrlashga asoslangan insonparvarlik yondashuvining ko'rinishidir. Rang tasvir darslarida bu metodlardan oqilona foydalanish orqali nafaqat ta'lim sifati, balki bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchi, ijodiy salohiyati va ijtimoiy faolligi ham oshadi.

Xulosa

Rang tasvir darslarida inklyuziv yondashuvni qo'llash — bu nafaqat didaktik yondashuv, balki insonparvarlik va pedagogik mas'uliyat masalasidir. Har bir bola o'z dunyoqarashini, tasavvurini va estetik his-tuyg'ularini erkin ifoda etish huquqiga ega. O'qituvchining vazifasi — bu huquqni ta'minlash, individual imkoniyatlarni hisobga olgan holda har bir o'quvchining ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova D.X. — “Tasviriy san'at darslarida o'quvchilar ijodiy fikrlashini rivojlantirish.” — T.: O'zbekiston, 2020.

2. G'ofurova M. – “Inklyuziv ta'lim asoslari.” – T.: Fan, 2019.
3. UNESCO. “Inclusive Education: Guidelines for School Development.” – Paris, 2009.
4. Gulomova D. – “San'at terapiya va bolalar psixologiyasi.” – T.: Ma'naviyat, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni, 2021.
6. Vygotsky L.S. – “Psixologiya san'atda.” – M.: AST, 2004.